

گفت‌وگو

لزوم تأکید بر نامه هفتم
بر حضور بخش خصوصی

رئیس کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی معتقد است که باید در برنامه هفتم توسعه موضوعات مهمی مانند پررنگ‌شدن نقش بخش خصوصی و مردم در اقتصاد مورد توجه و تأکید قرار گیرد.

محمدرضا رضایی کوچی در گفت‌وگو با «آتی‌نو» به مطرح کردن دیدگاه خود درباره بایدها و نبایدهای برنامه هفتم توسعه پرداخت و گفت: «شاید بتوان گفت حداقل حدود ۵۰ درصد اهداف برنامه ششم توسعه محقق نشده است. این بدان معناست که برنامه مذکور به‌درستی نوشته نشده و نیازهای کشور به‌طور صحیح احصا نشده و از سوی دیگر هدف‌گذاری به‌گونه‌ای بوده که با شرایط کشور سازگاری نداشته است. اما در برنامه هفتم باید برنامه‌ای درست و متناسب با شرایط روز کشور نوشته شود.» کوچی گفت: «باتوجه به شرایط کشور یکی از مباحثی که باید در برنامه هفتم توسعه به آن توجه ویژه کنیم آن است که اقتصاد و به‌طور خاص حوزه عمران را به سمتی هدایت کنیم که حضور و جایگاه بخش خصوصی در آن پررنگ‌تر باشد.»

او ادامه داد: «اکنون شرایط به‌گونه‌ای است که در بخش عمرانی تمام بار روی دوش دولت است و در حوزه‌های مختلف مانند حمل و نقل زمینی، هوایی، ریلی و دریایی بیش از ۹۸ درصد کار متوجه دولت است، بخش خصوصی در این عرصه‌ها حضور ندارد چرا که فشار برای این حضور مهیا و برای آن بسترسازی نکرده‌ایم.» رئیس کمیسیون عمران همچنین، گفت: «لازم است در برنامه هفتم حضور بخش خصوصی را در اقتصاد جدی گرفته و با وضع احکامی موجب اعتمادسازی بخش خصوصی شویم و برای آن‌ها جذابیت ایجاد کنیم تا بدین ترتیب تقدیمی بخش خصوصی را به کار گیریم.» نماینده مردم چهارم در مجلس با تأکید بر اینکه اجرای این مهم نیازمند یک نگاه کلان است، گفت: «چنانچه در برنامه هفتم توسعه بتوانیم نقشی پررنگ‌تر برای حضور بخش خصوصی در اقتصاد و مباحث عمرانی فراهم کنیم، شرایط بهتری حاکم می‌شود.» او افزود: «در حوزه توسعه شبکه ریلی در حال حاضر با وجود اینکه در برنامه‌های بالادستی روی این موضوع تأکید بسیاری شده، توفیق چندانی نداشته‌ایم و امروز سرعت بار ما در این شبکه کمتر از ۱۰ کیلومتر در ساعت است و از نظر مسافر نیز شرایط چندان رضایت‌بخش نیست.»

رضایی ادامه داد: «واقعیت این است که ما نتوانسته‌ایم شبکه هرزبنه ریلی را در راستای جابه‌جایی مسافر و کالا به شکل مؤثری مورد استفاده قرار دهیم. حال با این موضوع بدلیل دسترسی نداشتن به واگن و لوکوموتیو بوده یا مشکلات متعدد دیگری وجود داشته است. تعاونی‌های بار ما اکنون به شبکه ریلی متصل نیستند. گرفتاری‌هایی از این دست باعث شده که نتوانیم به‌آنچه مدنظرمان است دست پیدا کنیم.» رئیس کمیسیون عمران مجلس ادامه داد: «باید اعتراف کنیم طی این سال‌ها مجموعه را بد و ضعیف اداره کرده‌ایم. به نظر من برنامه هفتم توسعه باید زیرساخت‌های کشور را مورد توجه قرار داده و اولویت‌بندی کند و با نگاه به حضور بخش خصوصی در این صنعت مسائل را بررسی کند.» او به یک نمونه از معضلات موجود اشاره و کرد و گفت: «اکنون راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران از سویی خود به‌عنوان سیاست‌گذار و ناظر در بخش ریلی شناخته می‌شود و از سوی دیگر با ایفای نقش پیمانکار، مثل شرکت‌های بخش خصوصی واگن و قطار دارد و کار پیمانکاری انجام می‌دهد. این نوع دیدگاه‌ها باید در برنامه هفتم توسعه تغییر کند.»

یکی از مهم‌ترین موضوعات هفته‌های اخیر، رونمایی از لایحه برنامه هفتم توسعه، تصویب آن در جلسه فوق‌العاده دولت و بررسی این سند بالادستی در مجلس شورای اسلامی بود. تدوین و تصویب برنامه هفتم توسعه بالاخره به مراحل پایانی در دولت مردمی سیزدهم رسید. حالا باید منتظر ماند و دید نمایندگان مجلس شورای اسلامی چه برنامه‌ای برای ارزیابی، اعمال تغییرات احتمالی و تصویب آن دارند و در نهایت طی سال‌های آینده این سند تا چه اندازه امکان اجرایی شدن دارد و چقدر عملیاتی می‌شود.

فرانک جواهری

طبق روند مرسوم کشور از سال ۱۳۶۸ برای توسعه کشور برنامه‌هایی پنج‌ساله تدوین و اجرایی شده و سال گذشته با پایان یافتن دوره اجرای برنامه ششم توسعه، زمان ابلاغ برنامه هفتم توسعه فرا رسید. بر همین اساس شهر یور ماه سال ۱۴۰۱ اعضای مجمع تشخیص مصلحت نظام سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه را تدوین و آن را برای تأیید تقدیم مقام معظم رهبری کردند تا پس از تأیید ایشان سیاست‌های کلی به دولت ابلاغ شود و بر این اساس برنامه هفتم توسعه نوشته شود. اما هم‌زمانی ابلاغ این سیاست‌ها با موعد ارائه لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در مجلس موجب شد اختلاف نظرهایی میان بهارستان‌نشینان و تیم دولت ایجاد شود. در نتیجه این نظرات دوگانه مقرر شد دولت ابتدا لایحه بودجه را تقدیم مجلس کند و در گام بعدی سند هفتم توسعه را در دستور کار قرار داده و آن را در ماه‌های ابتدایی امسال به مجلس ارائه کند. همچنین مقرر شد زمان اجرای برنامه ششم توسعه به‌مدت شش ماه دیگر تمدید شود.

در نهایت اسفندماه سال گذشته برنامه هفتم توسعه به دولت ابلاغ شد تا آن را در کمیسیون‌های مختلف مورد بررسی و تأیید قرار دهد اما چندی پس از این موضوع با تغییرات مدیریتی صورت گرفته در سازمان برنامه و بودجه داوود منظور، رئیس جدید این سازمان اعلام کرد که قصد دارد در برخی بخش‌های این برنامه تغییراتی لحاظ کند و به همین دلیل برنامه هفتم توسعه تا پایان اردیبهشت‌ماه به مجلس ارسال خواهد شد. در تاریخ ۱۳۰ اردیبهشت‌ماه در مراسمی با حضور محمد مخبر، معاون اول رئیس‌جمهوری از این برنامه رونمایی شده و اعلام شد برنامه هفتم توسعه در سه قسمت، ۲۲ سرفصل و حدود ۳۰۰ حکم قانونی آماده ارسال به مجلس است و طبق آنچه از سوی برخی دولتمردان اعلام شده، طی روزهای آتی رئیس‌جمهوری برای ارائه آن راهی مجلس خواهد شد.

این برنامه پس از ارائه به مجلس از سوی کمیسیون تلفیق مورد بررسی قرار می‌گیرد و معمولاً اعضای این کمیسیون به‌صورت فشرده روی آن کار خواهند کرد و پس از تصویب نهایی این برنامه در صحن علنی مجلس ارائه می‌شود. شورای نگهبان تأیید نهایی این سند را بر عهده دارد.

نکات اصلی بر نامه هفتم توسعه

طبق اطلاعات انتشار یافته و سند رونمایی شده از سوی دولت، برنامه هفتم توسعه که قرار است طی سال‌های ۱۴۰۲ تا ۱۴۰۶ در دستور اجرا قرار گیرد بخش‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی را در بر می‌گیرد. در حوزه اقتصادی در این سند مباحث چهارگانه رشد اقتصادی و اشتغال، اصلاح ساختار بودجه، مهار پایدار تورم و صندوق‌های بازنشتی مورد توجه قرار گرفته است.

البته در این سند بخش دیگری به‌نام بخش زیربنایی تعریف شده که در آن به برخی مسائلی پرداخته می‌شود که در واقع جزو مؤلفه‌های اقتصادی هستند. این موارد شامل انرژی، زنجیره ارزش معدن و صنایع نفتی، تجارت و ترانزیت، مسکن، حکمرانی منابع آب و امنیت غذایی است.

در متن سند رونمایی شده از سوی دولت رعایت راهبردهایی مبتنی بر ایجاد انضباط مالی و تنظیم رابطه مالی دولت با نفت و صندوق توسعه ملی، ارتقای بهره‌وری مشارکت حداکثری و بخش خصوصی و تعاونی در اقتصاد، افزایش سرمایه‌گذاری خارجی، ایجاد فرصت‌های عادلانه برای فعالان و کارگزاران اقتصادی از طریق بهبود محیط کسب‌وکار، تعامل جدی، مثبت و سازنده با کشورهای منطقه و توسعه صادرات غیرنفتی، کاهش انحصار و مداخلات دولتی در اقتصاد و افزایش رقابت و شفافیت، استقرار تدبیر نظام شایسته‌سالاری در عمل و تسهیل‌گری و افزایش سطح پاسخگویی، حذف نهادهای ناکارآمد و گذار به استقرار نهادهای توسعه‌گرا و فراگیر و ارتقای مدیریت سرمایه انسانی و افزایش سرمایه اجتماعی و ارتقای عدالت سرزمینی از طریق رعایت ملاحظات آمایشی

و فضایی در طراحی و تنظیم برنامه در رویکرد برنامه هفتم توسعه به‌صورت جدی مورد توجه است.

بر همین اساس، در برنامه هفتم توسعه تحرکبخشی به چرخه قدرت ملی از طریق تمرکز بر جهش اقتصادی به‌منظور تفوق بر چالش‌های موجود مورد تأکید قرار گرفته است. هدف رشد اقتصادی ۸ درصد، رشد تشکیل سرمایه ناخالص (سرمایه‌گذاری) ۲۲٫۶ درصد، رشد موجودی سرمایه ۶٫۵ درصد، رشد اشتغال ۳٫۹ درصد سالانه معادل یک میلیون شغل، متوسط نرخ تورم ۱۹٫۷ درصد و نرخ تورم هدف‌گذاری شده در پایان برنامه ۹٫۵ درصد، رشد بهره‌وری کل عوامل تولید ۲٫۸ درصد با داشتن سهم ۳۵ درصدی از رشد اقتصادی ۸ درصدی، متوسط رشد نقدینگی ۲۰٫۴ درصد و در سال پایانی برنامه ۱۳٫۸ درصد، متوسط رشد صادرات نفتی ۱۲٫۴ درصد، متوسط رشد صادرات غیرنفتی ۲۲٫۶ درصد، رشد واردات کالا ۱۶٫۲ درصد، رشد اعتبارات تملک دارایی‌های

کار و قوانین درآمدی مرتبط با آن‌ها اشاره شده و آمده است: «به‌منظور رفع موانع مؤثر بر به‌کارگیری نیروی کار جدید توسط کارفرمایان و توسعه کسب‌وکارها و همچنین جذب تازه‌واردان به بازار کار و احیای نظام استاد-شاگردی و ترویج آموزش‌های عملی حین کار در سه سال اول ابتدای اشتغال افراد مقررات زیر حاکم است:

الف- حداقل دستمزد و مزایا برای این افراد معادل یک‌دوم حداقل دستمزد و مزایای مصوب شورای عالی کار است و بر همین اساس کسورات بیمه پرداخت می‌شود. در این حالت سنوات شاغل بر مبنای یک‌دوم، محاسبه می‌شود.

ب- کارفرما در طول این دوره اختیار لغو قرارداد را به‌صورت یک‌طرفه دارد.»

همچنین در تبصره‌ای گفته شده: «اجرای بدهای فوق‌الذکر برای هر فرد صرفاً برای یک دوره سه ساله در ابتدای اشتغال یا تغییر حرفه فرد، قابل انجام است.» در فصلی دیگر از این سند

توسعه‌ای نیز راهکارهایی در راستای اصلاح ساختار بودجه ارائه شده است.

چشم‌انداز تورم ۹ درصدی

همان‌طور که اشاره شد یکی از سرفصل‌های مهم اقتصادی در برنامه هفتم توسعه بحث مهار پایدار تورم است که مقرر شده در این برنامه برای ایجاد ثبات در سطح عمومی قیمت‌ها و نرخ ارز اقدامات متعددی در دستور کار قرار گیرد. برخی از این موارد به شرح ذیل است:

الف- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان مسئول اتخاذ و اجرای سیاست پولی و پیگیری هدف مهار تورم مکلف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط و با استفاده از ابزارهای سیاست پولی از جمله کنترل رشد نقدینگی به‌گونه‌ای اقدام کند که در پایان برنامه نرخ تورم تکرر می‌شود. برنامه عملیاتی سالانه مربوط حداکثر تا پایان خردادماه هر سال با پیشنهاد بانک مرکزی به تصویب شورای پول و اعتبار رسیده و برای اطلاع عموم منتشر می‌شود. همچنین بانک مرکزی موظف است گزارش عملکرد در خصوص نحوه تحقق این اهداف و دلایل احتمالی عدم تحقق برنامه کاهش تورم را به‌صورت عمومی منتشر کند.

ب) بانک مرکزی به‌عنوان مسئول سیاست‌گذاری ارزی کشور، اختیار هر نوع مداخله ارزی و ریالی در بازارهای ارز و طلا را داشته و می‌تواند به روش‌های مختلف نسبت به خرید یا فروش ارز و طلا و اوراق بهادار مبتنی بر ارز و طلا با مشتقات آن‌ها اقدام کند.

ج) دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (یک)، قانون بانک‌ها و

مؤسسات اعتباری غیربانکی، صرافی‌ها و کلیه صادرکنندگان (حقیقی و حقوقی) شامل دولتی، عمومی و خصوصی موظفانند کلیه اطلاعات و جریان درآمدی موجود و آتی خود را تحت ضوابط و مطابق با شیوه‌ای که بانک مرکزی مشخص می‌کند در اختیار این بانک قرار دهند و در رابطه با زمان و میزان عرضه و نحوه آن با هماهنگی بانک مرکزی عمل کنند. جزئیات این امر بر اساس شیوه‌های بانک مرکزی تعیین خواهد شد و کلیه دستگاه‌ها و وزارتخانه‌ها مکلفانند شرکت‌های تابعه را موظف به اجرای دستورات بانک مرکزی در این خصوص کنند. مسئولیت عدم همکاری هر یک از شرکت‌ها و نهادهای تابعه علاوه بر اشخاص مزبور با وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های ذی‌ربط آن است.

همچنین در بخش دیگری از این فصل موضوع ناترازی‌ها به‌عنوان مبحثی مهم مورد توجه و واکاوی قرار گرفته است، البته در این فصل نیز مانند فصل‌های دیگر توضیحات مبسوط متعددی ارائه و ماده‌ها و تبصره‌های متعددی در این حوزه دیده شده است.

مسأله مهم صندوق‌های بازنشتی

یکی از موضوعات مهم دیگر که در این سند توسعه‌ای مورد توجه قرار گرفته، بحث صندوق‌های بازنشتی است. فصل چهارم لایحه برنامه هفتم توسعه به صندوق‌های بازنشتی اختصاص دارد که دولت در قالب ۱۵ ماده این موضوع را ارزیابی و اصلاحاتی در این زمینه اعمال کرده است. در «ماده ۶۴» این سند بالادستی، دولت به مسأله اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی به این صورت پرداخته است: در اجرای بند (۵) سیاست‌های کلی برنامه هفتم و ارتقای کیفیت و اصلاح ساختار بیمه‌های اجتماعی پایه و شکل‌گیری نظام نوین بیمه‌های اجتماعی کشور اقدامات زیر انجام می‌شود: الف- کارفرمایان موضوع بند (۴) ماده (۲) قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۴/۴/۳ اعزام از اشخاص حقیقی یا حقوقی غیردولتی مشروط به عدم پوشش بیمه بازنشتی یا در سایر صندوق‌های بازنشتی به ترتیب مقرر در ماده (۲۸) قانون مذکور و اصلاحات بعدی آن از تاریخ اشتغال به کار در کارگاه در زمره مشمولان قانون مذکور قرار می‌گیرند. آیین‌نامه اجرایی موضوع این ماده شامل مشمولان فرایند اجرایی تعریف استمرار پوشش بیمه‌ای، دستمزد مبنای کسر حق بیمه ظرف مدت شش ماه از تاریخ تصویب این قانون توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با همکاری وزارت صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ب- ارائه‌دهندگان خدمات حمل‌ونقل بار و مسافر که از طریق سکو (پلتفرم)‌های مجازی به فعالیت مشغول‌اند و بیمه بازنشتی ندارند، مکلف به بیمه کردن خود نزد سازمان تأمین اجتماعی هستند. صاحبان سکو (پلتفرم)‌های مجازی مکلفانند هرگونه پرداخت به افراد مذکور را منوط به ارائه گواهی بیمه بازنشتی از سازمان تأمین اجتماعی کنند. آیین‌نامه موضوع این ماده به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی حداکثر تا ۹ ماه پس از ابلاغ قانون به تصویب